

KOSTEN- EN OPBRENGSTENVOORDEEL MELKVEEBEDRIJVEN DOOR SCHAALEFFECTEN

Jakob Jager en Walter van Everdingen

Er bestaan grote verschillen tussen melkveebedrijven in omvang. Over de periode van 1995 tot en met 1999 was van ongeveer 10% van de bedrijven de omvang kleiner dan 40 Nederlandse grootte-eenheden (nge), terwijl ook ongeveer 10% groter was dan 150 nge. Deze verschillen in bedrijfsomvang hebben zeer grote gevolgen voor de bedrijfsopbrengsten, -kosten en inkomen. Dit geldt uiteraard op bedrijfsniveau, maar ook uitgedrukt in gulden per nge zijn er grote verschillen.

De opbrengsten per nge blijven met name bij de kleinere bedrijven sterk (15%) achter bij het gemiddelde. Deels kan dat verklaard worden door minder goede technische resultaten per eenheid, maar ook de opbrengstprijzen zijn lager, onder andere door gemiste kwantumtoeslagen. Bij de kosten per nge zijn de verschillen nog groter: deze zijn bij de kleine bedrijven 22% hoger dan gemiddeld en zelfs bijna 40% hoger dan bij de grote bedrijven (>150 nge). Tussen de vijf onderscheiden grootteklassen nemen de totale kosten per nge af bij oplopende omvang.

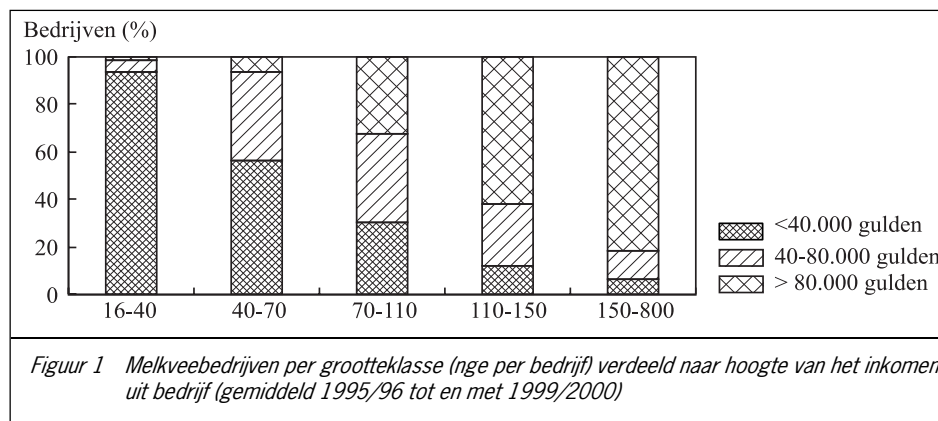
De toegerekende kosten per nge verschillen over de grootteklassen gezien nauwelijks van elkaar. Het belangrijkste schaalvoordeel doet zich voor bij de arbeidskosten. Op de grootste bedrijven liggen deze ruim 1.700 gulden (60%) per nge onder die van de kleinste bedrijven. Wel wordt op de grotere bedrijven een groter deel van die kosten uitbetaald aan derden. Waar bij de kleinere bijna alle arbeid wordt geleverd door de ondernemersgezinnen, wordt op de grotere bedrijven ongeveer 6% daadwerkelijk uitbetaald. Behalve bij arbeid zijn ook de kosten voor grond en gebouwen op de grotere bedrijven per nge duidelijk lager dan bij de kleinere. Dit wordt vooral veroorzaakt door verschillen in intensiteit van de productie. De kleine bedrijven hebben een intensiteit van 2,4 nge per hectare en de grotere van 3,1 nge per hectare (+28%)

Bij de andere kostenposten zijn geen duidelijke schaalearsotten te zien, zodat gesteld kan worden dat de verschillen in arbeidskosten per nge vrijwel volledig het verschil uitmaken in de totale vaste kosten per nge tussen de twee uiterste groepen. Op de kleinste bedrijven maakt de factor arbeid bijna de helft uit van de totale kosten, terwijl dit op de grootste bedrijven slechts een kwart is.

Door de verschillen in opbrengsten en kosten per nge komt het nettobedrijfsresultaat voor de kleine bedrijven ongeveer 2.300 gulden per nge lager uit dan op de grotere. Doordat echter op de kleinere bedrijven de arbeidskosten per nge hoger zijn en vrijwel alle arbeidskosten ook gezinsinkomen vormen, wordt het verschil tussen die groepen in arbeidsopbrengst teruggebracht tot 560 gulden per nge. Ook is de verhouding tussen de overige berekende en betaalde kosten (pacht en rente) voor de kleinere bedrijven gunstiger, waardoor het verschil bij het inkomen is teruggebracht tot 300 gulden per nge. Door het grote verschil in gemiddelde bedrijfsomvang tussen de 2 uiterste groepen leidt een dergelijk verschil toch tot een verschil in gezinsinkomen uit bedrijf van 135.000 gulden tussen die beide groepen. Bij de grotere bedrijven ligt wel het aantal ondernemers per bedrijf beduidend hoger, zodat per ondernemer het verschil kleiner is. De inkomsten van buiten bedrijf zijn zowel op de hele kleine als bij de hele grote bedrijven iets hoger dan gemiddeld. Bij de kleinere zal dat deels uit noodzaak geboren zijn als aanvulling op het lage bedrijfsinkomen, terwijl het bij de grotere bedrijven met meerdere ondernemers vaker voor komt dat één van de ondernemers deels buitenshuis werkt. Het hogere inkomen wordt door hogere belastingafdrachten en gezinsbestedingen afgevoerd. Relatief liggen de belastingafdrachten bij de grotere bedrijven toch iets lager, door veel betaalde rente en meer vrijstellingen door een groter aantal ondernemers. Uiteindelijk resteert een verschil in besparingen per bedrijf tussen de twee uiterste groepen van bijna 60.000 gulden. Bij de kleine bedrijven wordt gemiddeld licht ontspaard.

Ondanks dat de schaalgrootte een invloed heeft op de rentabiliteit van de productie en het inkomen, betekent een grote bedrijfsomvang nog niet direct een hoog inkomen. Van de bedrijven groter dan 150 nge haalt ongeveer 80% een inkomen van meer dan 80.000 gulden per bedrijf (figuur 2). Toch blijft bij ongeveer 6%

het gezinsinkomen uit bedrijf steken op nog geen 40.000 gulden. Dit aandeel bedrijven met lage inkomens loopt op naarmate de bedrijfsomvang kleiner wordt. In de middengroep, 70-110 nge, ligt het aandeel op ongeveer 30%, terwijl het bij de allerkleinsten ruim 90% van de bedrijven betreft.

	Nge per bedrijf					Totaal
	16-40	40-70	70-110	110-150	150-800	
<i>Algemene gegevens</i>						
Aantal bedrijven (%)	11	27	38	16	9	100
Oppervlakte (ha)	14	21	32	43	62	31
Aantal ondernemers	1,07	1,17	1,46	1,56	1,85	1,39
Nge	33	55	89	127	191	89
Nge/ha	2,4	2,6	2,8	3,0	3,1	2,8
Bedrijfsresultaten per nge						
Opbrengsten	3.410	3.880	4.150	4.040	4.010	4.020
Totaal kosten	6.230	5.680	5.260	4.780	4.490	5.110
w.v. toegerekend	1.190	1.190	1.280	1.220	1.200	1.230
w.o. veevoer	830	780	860	830	800	830
niet toegerekend	5.040	4.490	3.970	3.560	3.290	3.870
w.o. arbeid	2.890	2.200	1.630	1.360	1.180	1.630
werktuigen	450	540	560	540	540	540
loonwerk	180	200	200	170	150	180
grond en gebouwen	830	760	750	700	680	730
algemeen	610	700	750	710	670	710
Nettobedrijfsresultaat	-2.820	-1 790	-1 110	-740	-480	-1.080
Arbeidsopbrengst gezin	70	390	500	580	630	510
Gezinsinkomen uit bedrijf	500	740	730	810	800	760
Bedrijfsresultaten en inkomen per bedrijf						
Opbrengsten	111.800	213.700	368.700	512.500	764.300	358.600
Kosten	204.000	312.500	467.400	606.600	856.100	455.100
Gezinsinkomen uit bedrijf	16.300	41.000	65.300	102.900	152.600	67.500
Inkomsten buiten bedrijf	28.500	21.600	24.300	22.000	29.700	24.200
Totaal gezinsinkomen	44.800	62.600	89.500	124.800	182.400	91.700
Besparingen	-2.600	3.200	10.200	26.600	55.700	13.900

Bron: Bedrijven-Informatienet van het LEI.